

Tokiko telebistak leku bila

BEA NARBAIZA
MAITE BERRIOZABAL

EHUko Ikus-entzunezko Komunikazio eta Publizitate Saileko irakaslea eta NOR Ikerketa Taldeko kidea

EHUko Ikus-entzunezko Komunikazio eta Publizitate Saileko NOR Ikerketa Taldeko kidea

EITB abian jarri zeneko hamarraldi berean hasiko dira tokiko telebista bezala izendatu eta gerora izen berarekin arautu diren Autonomia Erkidegoa baino estaldura gutxiagoko telebista esperientziak¹. Telebista lokalena gure artean existitzen den errealitatea baita 80ko hamarkadatik. Ia 30 urte luze hauetan, bere baitan aldaketa ugari eta desberdinak izan ditu alor anitzei dagokienez: kanal kopuruan, edukian, emisio bidean, egituran, aurrekontuan, helburuan...

Tokiko telebisten izaera ezagutu ahal izateko, denbora tarte honetako edozein une aukeratuta ere, edukien inguruko azterketa sakon bat egitera baino, honakoak ezagutzera behartuta gaude: Estatuaren antolamenduaren eta berori osatzen duten egitura desberdinen arteko eskuduntza banaketa, horiek artikulatzen dituzten lege eta arau desberdinak, komunikabide eta telekomunikazio bideen alorreko lege eta arauak, komunikabide horiekiko alderdien posizioa erakusten duten ekimenak edo berorien gabeziak, unean uneko alderdien arteko botere harremana eta merkatuaren interesak. Erregularizazio prozesu amaigabeak erabat irregularrak izan den errealitate bat osatzen lagundu duela ondorioztatzeko, gainera.

Indarrean dauden irizpideak

Edozelan, 2006ko urriaren 23ko *Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian*, 190/2006 Dekretua, lurreko uhin bidezko tokiko telebista-zerbitzua arautzen duena, argitaratuko da. Sektorea erregulatzeko orain arte egin den lehiaketa bakarra dekretu horretan ezartzen ziren baldintzapean egin da; horregatik, egungo egoera ulertzeko, arreta berezia me-rezi du.

Xedapen orokorretan adierazten denez, dekretuaren hel-buru gisa, lurreko uhinen bidezko tokiko telebista-zerbitzua eskaintzeko titulu juridikoa emateko erregimen juridikoa zehazteaz gainera, bi alderdi azpimarratuko dira: hurbileko komunikazioa eta euskarazko eskaintza bermatzea. Zeregin horretan, testuinguru digitalean, tokiko telebista zerbitzuei bete dezaketen rol orekatzailea aitortuko zaie.

Premisak horiek izanda, dekretua baino hilabete gutxi ba-tzuk beranduago —2006ko abenduaren 28an— argitaratuta-ko administrazio-klausula partikularren pleguan, zehatz-me-hatz zerrendatuko dituzte kontuan hartuko diren irizpideak, lehenik, eta bakoitzaren desglosea eta balio-tarteak, bigarre-nik.

Zerbitzuaren edukiari dagokionez, dekretuak, Estatuko le-geari jarraiki, jatorrizko programazioa egunean gutxienez 4 ordu eta astean 32 ordukoa izatea ezarriko du; era berean, gutxieneko barne produkzio kopuruak ere aurreikusiko di-tu egunean 2 ordu eta astero 16. Edukiok zehazki esleipena-ren eremura zuzendu beharra eta emisio ordutegia ere ze-haztuko dira, eta, gainera, euskal musika eta ikus-entzunez-ko produktuen presentzia bermatzeko ehunekoak ezarriko ditu (%15).

Dekretuak ez du gaztelera hutsezko emisiorik aurreikusi-ko. Errealitate soziolinguistikoa edozein izanik, euskararen gutxieneko ehuneko emisioaren %50ekoa izango da zuzene-ko kudeatzaileentzat eta %20koa zeharkako kudeatzaileen-tzat. Hortik gora, Eustatek (Euskal Estatistika Erakundea)

barruti bakoitzean identifikatutako elebidun osoen kopuruarekin bat etorri beharko da. Dekretuak, urteetan emititzen ari diren telebisten errealitatearen jakitun, baldintzak bat-batean betetzeko baino eredu progresibo baten alde egingo du, egokitzapena egin beharko duenarentzat bost urteko urtez urteko betebeharrak ezarrituz.

Horrela, prozesua abian jarriko da. Orotara 60 kanal dira esleitu nahi direnak, teknologia digitalak ahalbidetuko dituen guzti-guztiak, Tokiko Telebista Digitalaren Plan Tekniko Nazionalak egindako EAeko barruti bakoitzeko lau, alegia. Estatuko oinarrizko arauari egiten zaion irakurketa malgu edo zurrunaren arabera, lau horietako bat kudeaketa zuzeneko izan zitekeen: hau da, barruti bakoitzeko udalaren batek edo gehiagok, bat etorritu, ustiatu ahal izango luke, baina osterantzean zeharkako kudeaketarako eskaini ahal izango zen, edo beste barik, ustiapenak ustiapen, kudeaketa horretarako erreserbatuta geldituko litzateke.

Guztira 550 puntu jokoan. 260 puntu bideragarritasun planari zegozkionak, plan teknikoari 130 eta plan ekonomikoari beste horrenbeste, programazioari 220, eta zerbitzu osagarriari 20 puntu. Lortu beharreko gutxieneko orokor bat (220 puntu), eta plan ekonomiko eta teknikoan ere beste gutxieneko bat finkatuko dira, bakoitzean 65 puntu.

Arestian aipatu moduan, baldintza-agiriak atal bakoitzean kontuan hartuko diren balio-tarteak zehaztuko ditu. Programazioaren atalean, honakoak izango dira, besteak beste, kontuan hartuko direnak: euskarazko produktuak ezarritako gutxienekotik gora eskaintzea, barne zein jatorrizko programazioa eta barruti barruko gaien inguruko programazioa gutxienekotik gora eskaintzea, hizkuntza koofizialean azpigituluak jartzea, autokontrolerako sistemak ezartzea, eragile sozial eta kulturalekin akordioetara iristea eta zeinu hizkeraren erabilera.

Eskaeren aurkezpenarako azken egun modura 2007ko martxoaren 23a finkatuko da, apirilaren 16a dokumentazio administratiboaren azterketa egiteko, apirilaren 23a akatsak

eta esan gabekoak zuzentzeko, apirilaren 26a eskaintzak irekitzeko, 2007ko uztailaren 17a behin-behineko esleipen prozedura ebazteko, eta urte bereko urriaren 10a behin betikoarentzako.

Tokiko telebistaren eragileak

37 eskaintzailek 89 eskaintza desberdin aurkeztuko dituzte, horietatik 81 izango dira lehia parte hartzeko onartuko direnak. Prozesuaren bukaeran, kanal guztiak esleituko dira. 59 izango dira tokiko telebista-zerbitzua zeharka kudeatzeko esleipena lortuko dutenak, eta bakarra zuzeneko kudeaketarako, Donostiako Udala.

Lehiaketaren emaitzari begiratuta, alde batetik tokiko telebistaren izenpean lehenagotik ere aritutako hiru talde nabarmenduko dira, Vocento (12 emakida), Local Media (12 emakida) eta Prisa (15 emakida); azken horrek, 2008ko azaroan, egungo erregulazio markoaren inkoherentzia, krisi ekonomikoa eta publizitate inbertsioen jaitsiera argudiatuz, esparru lokala uzteko asmoa jakinaraziko du, eta, horrela, urte bereko abenduaren 31n, bere emisioak etengo ditu. Lehiaketa baino apur bat lehenago, EKT (*Berriaren* argitaratzailea), EKTE (*Gararen* argitaratzailea), Corporación Multimedia del Norte (*Deiaren* argitaratzailea), Euskaltel, Elkar eta Bagnet produkzio-etxearen artean euskarazko telebista zerbitzua eskaintzeko sortutako Hamaika Telebista Hedatzeko Taldeak teknikoki ere 15 emakida lortuko ditu, hau da, barruti bakoitzeko bat. Horien artean egongo dira garai analogikoan euskara hutsez hazi eta egin diren tokiko telebista sareko bost ekimenak: Goiena Komunikazio Zerbitzuak Kooperatiba, Tolosako Komunikabideak S.L., Urolaldeko Komunikabideak S.L., Goierriko Ikuskari eta Bermeoko barrutirako Oizmendi Telebista S.L. Bideragarritasun ekonomikoari zegozkion baldintzen beldur, Hamaika Taldearekin elkarrekin joateko akordio batera helduko dira, horrela aurrerantzean ere telebistagintzan jarraituko dutela

bermatuz. Datu orokor horiek modu oso nabarmenean erakusten dute zeintzuk diren EAEn, orain arte, telebistan aritu nahi duten subjektu eragileak eta zeintzuk ez.

Alde horretatik, nobedade kuantitaboak eta kualitatiboak atzeman daitezke. Dekretuak berak egindako diagnostia partekatuz, euskara, barne produkzioa eta hurbileko edukien aldeko apustua egingo dutenek okupatuko duten espazioa eta hartzen duten ardura gero eta handiagoa izango da, eta, zeregin eta proportzio berebean, udalek egiten duten ardura-delegazioa ere handia izango da.

Datu bereberak, bestalde, ez dute horren argi uzten zein esparrutan jokatu nahi duen horietako eragile bakoitzak. Emakida gehien lortu dituzten enpresek barruti guztietara edo ia guztietara aurkeztu dituzte eskaerak. Irakurketa posibleak desberdinak dira: bakoitzak esleipen prozesua baino lehenagoko posizioa mantentzeko modu bat izatea (barruti desberdinetara aurkezteak puntuak ematen baitzituena), aurkeztutako barruti bakoitzerako telebista-zerbitzu baten proiektua izatea, edo prozesu hori Autonomia Erkidego mailako estaldura lortzeko lehenengo urrats modura ulertzea.

Egungo egoera

Gauzak horrela, esleipen prozesuak egokitzeko aurreikusten zituen bost urteak pasa direnean, EAEn edukiren bat emititzen duen tokiko telebisten astebeteko programazioa grabatu eta aztertzea erabaki dugu. Lan honetan bi helburu nagusirekin abiatu gara: kanal bakoitzak izan dezakeen izaeraz gain, errealitatean, eguneroko edukietan nola erretratatzeko den jakitea, bata; eta dekretuan ezarritako baldintzen asebetetze maila ezagutzea, bestea.

Emisioak 2012ko abenduaren 9tik 15era artekoak dira guztiak. Telebista kanalen edukien jarraipena egin ohi duten erakundeek formula hori erabili izan ohi dute, eratorritako datuek informazio zehatzagoa eta gainera esparru bereko kanalen arteko konparaketetarako atea irekita uzten

dituelako; guk, orain arte, ez dugu horrela egiteko modurik izan, horretarako derrigorrezkoa zen teknologia gutxi batzuen esku egon izan baita. Sarritan teknologia horren behar eta kostuak edukien jarraipena ez egiteko argumentua ere izan dira. Egun, baina, disko gogor multimedia sorta batek horretarako aukera ematen duenez, guk baliatu egin nahi izan dugu.

Emaitzei gagozkiola, hasieratik bi aspektu gailenduko dira oso modu nabarmenean: lehenik eta behin, esleitutako 60 kanaletatik 15 baino ez dira edukiren batekin bere frekuentzia okupatzen dutenak. Telebilbao, Tele 7, Canal Bizkaia, Bizkaia TV, Hamaika Bilbo, Hamaika Donostia, Urola Telebista, TeleVitoria, TeleDonosti, Goierri TB, Goiena TB, TeleDonostia eta 28 Kanala.

Eta, bigarrenik, ez dira ari betetzen dekretuak euskarari, barne produkzioari eta hurbileko komunikazioari buruz jarritako baldintzak. Euskararen erabileraren inguruan bi errealitate dira nagusitzen direnak. Kanal batzuek euskara hutsez emitituko dute, eta beste kanal batzuek, berriz, gaztelera hutsez. Barne produkzioari dagokionez, esan dezakegu euskaraz aritzen direnen barne produkzio kopurua gaztelera aritzen direnena baino altuagoa dela oro har, eta baita hurbileko komunikazioari dagokion kopurua ere. Horrek ez du esan nahi gaztelera aritzen diren kanal guztiek kanpo produkzioa eta urrutikoa emititzen dutenik, nahiz eta badagoen bere programazio osoa horrelako edukiekin betetzen duenik.

Hartutako konpromisoak betearaztea Eusko Jaurlaritzako Kultura Saileko *Dirección de Gabinete de Comunicación y Medios de Comunicación Social*eko zuzendaritzari dagokio. Arduraduna adieraztean, helburua ez da horrenbeste erruduna seinalatzea, horren nabarmena den gabezia berriro ere agerian uztea baizik.

Lerro hauetan esaten dena Estatuko Ikus-entzunezko komunikazioaren martxoaren 31ko 7/2010 Lege Orokorrera egokitzeke 2011ko azaroaren 8an onartutako 231/2011 de-

kretuak indargabetu duela eta baldintza berriak ezarri dituela argudiatu dezakeenik egon daitekeenez, zein egoeratan gauden argitzea komeni da. Lege orokorrak tokiko telebistaren izaera aldatuko du: lege berriaren arabera, lur uhin bidezko tokiko telebistak, zerbitzu publiko izaera izatetik, lehia askearen araubideko interes orokorreko zerbitzu izatera pasa dira; ondorioz, lege hori indarrean sartu baino lehen emititu ahal izateko emakida bat derrigorrezkoa bazen, izaera berriarekin nahikoa izango da lizentzia bat izatea. Lizentzia ustiatzeko urte kopurua ere aldatu egingo da: lehen 10 urte ziren, aurrerantzean 15 izango dira.

Gauzak horrela, lege berriarekiko egokitzapenean, lehenengo urratsa 2011ko urtarrilaren 11n Jaurlaritzaren kontseiluaren erabaki baten bitartez eman zen: 2007an burututako lehiaketan emakida zirenak lizentzia bihurtu ziren, erabakiaren une beretik hasita 15 urteko epea ezarri zen eta espresuki lizentzien titularrek lehiaketetan aurkeztutako proposamenen bidez hartutako konpromisoak nahitaez bete beharke dituztela adierazi zen. Beraz, aldaketarik ezean, dekretu berriak ezartzen dituen baldintza berriak etorkizuneko lehiaketetarako baliagarriak izango dira; egun loteslea dena eskaintzaile bakoitzak 2006ko dekretuak ezarritako baldintzei erantzunez egin zituen proposamenak izango dira.

Proposamenen eduki zehatza ez da inoiz publikoa izan, erakunde publikoaren eta eskaintzaileen artean sinatutako akordioan horrela jasotzea erabaki baitzen. Hala ere, ezaguna ez izateak ezin du salbuetsi bere konplimentutik; eta, momentuz, horixe ari da gertatzen euskararen erabilerari dagokionez, enpresek hartutako konpromisoek ondo baino hobeto erakusten duten moduan. Marasma eta zirrikitutetan ezkutatu orde, ezinbestekoa da, daukagunetik abiatuta, etorkizuna marrartzuz joatea.¶

Euskararen erabilerari dagozkion datuak

Barrutia: Estatuak egindako Tokiko Telebista Digitalaren Plan Tekniko Nazionalak EA Erako ezarritako eremu geografiko bakoitza.

Indize soziolinguistikoa: Eustatek barruti bakoitzean identifikatutako elebidun osoen ehunekoa.

Lehen urteko indizea: euskarazko emisioen gutxieneko obligazioak lehenengo urterako.

Enpresak: emakidak lortutako enpresa zerrenda.

Orduak orotara: enpresek, euskararen erabilerari dagokionez, hartutako konpromisoa orotara.

Prime time: enpresek, euskararen erabilerari dagokionez, audientzia gehieneko ordutegirako hartutako konpromisoa.

<i>Barrutia</i>	<i>Indize sozioling.</i>	<i>Lehen urteko indizea</i>	<i>Enpresa</i>	<i>Orduak orotara</i>	<i>Prime time</i>
Laudio	%20	%20	Álava Televisión, S.L. Araba Ikusentzunezkoak, S.A. Canal Audiovisual Vitoria, S.L.	%75 %100 %20	%75 %100 %20
Gasteiz	%15	%20	Canal Gasteiz Televisión, S.L. Álava Televisión, S.L. Araba Ikusentzunezkoak, S.A. Canal Gasteiz Televisión, S.L. EUVE (European Virtual Engineering fundazioa)	%25 %75 %100 %25 %50	%20 %75 %100 %20 %50
Beasain	%57	%40	Gipuzkoa Televisión, S.A. Goiherriko Ikuskari, S.L. Producciones Legazpi 10, S.L. Zabalik 2000, S.L.	%54 %100 %40 %75	%40 %100 %40 %75
Eibar	%46	%32	Arno Ikusentzunezkoak, S.L. Gipuzkoa Televisión, S.A. Grupo de Medios Audiovisuales de Gipuzkoa, S.L. KTB, Kate Berria, S.L.	%100 %41 %32 %75	%100 %32 %32 %75
Arrasate	%65	%45	Gipuzkoa Televisión, S.A. Goiena Komunikazio Zerbitzuak Koop. Elkartea Grupo de Medios Audiovisuales de Gipuzkoa, S.L. KTB, Kate Berria, S.L.	%54 %100 %45 %75	%45 %100 %45 %75
Donostia	%39	%27	Donostialdea Ikusentzunezkoak, S.A. Gipuzkoa Televisión, S.A. Teledonosti, S.L.	%100 %34 %75	%100 %27 %75

Tolosa	%66	%46	Gipuzkoa Televisión, S.A.	%54	%46
			Grupo de Medios Audiovisuales de Gipuzkoa, S.L.	%46	%46
			Tolosako Komunikabideak, S.L.	%100	%100
			Zabalik 2000, S.L.	%75	%75
Zarautz	%78	%54	Gipuzkoa Televisión, S.A.	%64	%54
			Grupo de Medios Audiovisuales de Gipuzkoa, S.L.	%54	%54
			Urolaldeko Komunikabideak, S.L.	%100	%100
			Zabalik 2000, S.L.	%78	%78
Irun	%39	%28	Grupo de Medios Audiovisuales de Gipuzkoa, S.L.	%28	%28
			Televisión del Bidasoa, S.L.	%75	%75
			Jaizkibel Telebista, S.L.	%100	%100
			Oarsoaldea-Bidasoa Ikusentzunezkoak, S.L.	%34	%28
Barakaldo	%12	%20	Bilbo Handia Ikusentzunezkoak, S.A.	%100	%100
			Canal Bizkaia Producciones Audiovisuales, S.L.U.	%25	%20
			Iniciativas de Comunicación Social, S.L.	%20	%20
Bermeo	%78	%55	Canal Bilbao, S.A.	%64	%55
			Durango Telebista, S.L.	%78	%78
			Oizmendi Telebista, S.L.	%100	%100
			Telebilbao, S.L.	%55	%55
Bilbo	%17	%20	Bilbo Handia Ikusentzunezkoak, S.A.	%100	%100
			Canal Bilbao, S.A.	%25	%20
			Canal Bilbovisión, S.L.	%75	%75
			Telebilbao, S.L.	%20	%20
Durango	%51	%36	Canal Bilbao, S.A.	%41	%36
			Durango Telebista, S.L.	%75	%75
			Telebilbao, S.L.	%36	%36
			Urkiola Ikusentzunezkoak, S.L.	%100	%100
Mungia	%52	%36	Bilbo Handia Ikusentzunezkoak, S.A.	%100	%100
			Canal Bizkaia Producciones Audiovisuales, S.L.U.	%41	%36
			Telebilbao, S.L.	%36	%36
Getxo	%22	%20	Bilbo Handia Ikusentzunezkoak, S.A.	%100	%100
			Canal Bizkaia Producciones Audiovisuales, S.L.U.	%25	%20
			Iniciativas de Comunicación Social, S.L.	%20	%20
			Telebilbao, S.L.	%20	%20

1. Artikulu hau CSO2011-28060-C02-01 ikerketa proiektuan egindako lanetik sortua da.

Bibliografia

- Amezaga, Josu; Arana, Edorta (2008). Telebistagintzaren digitalizazioa eta Euskara. *Bat* 68, 37-49.
- Amezaga, Josu; Arana, Edorta; Azpillaga, Patxi (2010). *Euskarazko hedabideak*. Bilbo. Euskal Herriko Unibertsitatea.
- Arana, Edorta; Azpillaga, Patxi; Lazkano, Iñigo; Narbaiza, Bea (2003). *Panorama de la televisión local en Euskal Herria*. Faksimilea.
- Eusko Jaurlaritza, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza (2012). *V. Inkesta Soziolinguistikoa*.
- Guimerà, Josep Àngel (2011). Políticas de TDT y configuración del mapa televisivo autonómico digital en la Comunidad Autónoma Vasca. *Zer* 31, 13-30.
- Narbaiza, Bea (2003). Tokiko hedabideen erregulazioa. Non: «Tokiko Hedabideak etorkizunari begira». Abadiño: Topagunea Euskara Elkartearen Federazioa.
- Nerekan, Amaia (2012). *Tokiko telebistagintzaren digitalizazioa EAEn: Hamaika Telebistaren sorreraren azterketa*. Doktore tesia.

Erregulazioari dagozkionak

- 41/1995 Legea, lur uhin bidezko tokiko telebistak arautzen dituen (EAO 309, 1995-12-27, 36.940-23.944).
- 53/2002 Legea, neurri fiskal, administratibo eta gizarte-arlokoen legea (EAO 313, 2002-12-31, 46.086-46.191).
- 62/2003 Legea, neurri fiskal, administratibo eta gizarte-arlokoen legea (EAO 313, 2003-12-31, 46.874-46.992).
- 2268/2004 Errege Dekretua, 439/2004 Errege-dekretua aldatzen duena (EAO 292, 2004-12-04, 40.315-40.321).
- 190/2006 Dekretua, lurreko uhinen bidezko tokiko telebista-zerbitzua arautzen duena (EHAA 202, 2006-10-23, 20.409-20.435).
- Agindua, 2006-12-12koa, Kultura sailburuarena, lurreko uhinen bidezko telebista-zerbitzua zeharkako kudeaketa-erregimenean eskaintzeko emakidak egilesteko lehiaketarako dei egiten duena (EHAA 246, 2006-12-28, 25.697-25.743).
- Agindua, 2006-12-12koa, Kultura sailburuarena, zeinaren bidez, tokiko telebista digitaleko kanalak EAeko udalerriei esleitzeko prozedura eta araubidea ezartzen den (EHAA 246, 2006-12-28, 25.689-25.696).
- 18/2007 Ebazpena, uztailaren 30ekoa, lurreko uhinen bidezko telebista digitala eskaintzeko zerbitzu publikoa zeharka kudeatzeko kontratuari dagozkion emakida administratiboaren esleipenari buruzkoa (EHAA 155, 2007-08-13, 18.957-18.969).

- Agindua, 2007-06-29koa, Kultura sailburuarena, lurreko uhinen bidezko to-
kiko telebisten zerbitzuaren zuzeneko kudeaketarako emakida emateko,
alde batetik, Barakaldo, Portugalete eta Santurtziko Udalei, eta beste alde
batetik, Donostiako Udalari (*EHAA* 155, 2007-08-13, 18.981-18.983).
- 7/2010 Legea, ikus-entzunezko Lege Orokorra (*EAO* 79, 2010-04-01, 30.157-
30.209).
- 2011-01-11ko Jaurlaritzaren kontseiluaren erabakia (www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-acuerdos/eu/v97aAcuerdosWar/V97AListaDifusionesServlet?idioma=e&origen=N).
- 231/2011 Dekretua, ikus-entzunezko komunikazioari buruzkoa (*EHAA* 222,
2011-11-23, 5.689-5.701).